

Välskriven och aktuell grundbok om utvecklingsökonomi

BOKANMÄLAN

Stefan de Vylder anger i bokens förord att den skrevs som svar på en önskan om "något slags grundbok om utvecklingsökonomi och utvecklingsfrågor" från Forum Syd. Första upplagan kom 2002 och detta är den andra reviderade upplagan. Författaren är docent i nationalekonomi och har ett förflutet på bl a Sida. de Vylder skriver tidigt i boken (s 62) att "när små barn frågar 'varför finns det fattiga människor?' kan vuxna sällan ge några tillfredsställande svar" och här finns även bokens grundfråga, varför finns det fattiga länder och vilka drivkrafter finns bakom utvecklingen? Detta är först och främst en grundbok med en synnerligen oteknisk framställning som kan användas från grundskolan upp till A- och i viss mån B-kurser på universitet.

Del 1, "Utvecklingsteorier och utvecklingsstrategier", inleds med en kort exposé över Sveriges framgångsrika utveckling 1870–1970. Detta får tjäna som ett första underlag för en förståelse för vad som skapar utveckling. Tillgång till kapital i olika former, naturligt, finansiellt, realt, institutionellt, socialt, humant och infrastrukturellt, lyfts fram som huvudsakliga förklaringar. de Vylder betonar humankapital i form av tidiga satsningar på skola för alla, mycket investeringar i infrastruktur och undvikande av sociala konflikter. Därefter följer ett kapitel med en idéhistorisk översikt från Smith, över Malthus, Riccardo och Mill, vidare till Marx, sedan Keynes och fram till Lewis och Rostow. Strukturalisterna, beroendeskolan och *the Washington Consensus* tas upp. Författaren avslutar med en ljus bild av var

den utvecklingsteoretiska debatten står i dag; vi har nu lämnat skyttegravarna och har en större ödmjukhet.

Del 2, "Om fattigdom och orättvisor i världen", inleds med två kapitel som tar upp vad fattigdom är och i vilka områden det gått bra respektive dåligt. Här tecknas samma positiva bild som har blivit allt vanligare i debatten de senaste åren: "... tre fjärdedelar inte extremt fattiga ... De flesta människor lider inte direkt nöd ..." (s 70). Författaren bemödar sig att motarbeta bilden av att allt blir värre, tvärtom har aldrig förr så många människor haft det så bra som i dag. Det tredje kapitlet i denna del ställer frågan vad rättvisa är. Socialism, liberalism och konservatism får alla ge sina svar. Utvecklingen av orättvisan tas upp.

Del 3, "Speciella frågor", tar upp sju olika frågor, som får varsitt kapitel. Den första handlar om Stat och marknad. Det handlar inte om var på skalan vi bör ligga, utan om hur de två kan stödja varandra. Här identifieras också allmängiltiga områden där marknadsekonomin behöver hjälp: inkomstfördelning, utbildning, hälsovård, sysselsättning, infrastruktur, *public goods*, forskning, rättsväsende och konkurrenslagstiftning. Detta kapitel sticker ut jämfört med de övriga i del 3 eftersom fokus här är på vad som bör göras. Övriga sex frågor behandlas däremot på ett lite annat sätt. Dessa kapitel, Globaliseringen, Utrikeshandel, Finanskriser och krishantering, Biståndets roll, Mat och svält samt Klimat- och miljöfrågor, är i huvudsak en beskrivning av läget. Vi får exempelvis lära oss om den tekniska utvecklingen bakom globaliseringen, om de internationella handelsavtalen och om allmänningens tragedi.

de Vylder skriver underhållande och lättläst. Komplicerade saker förklaras mycket pedagogiskt. Det är ett nöje att läsa boken och det känns som om man lär känna författaren på något sätt. Den

Stefan de Vylder:
Utvecklingens drivkrafter. Om fattigdom, rikedom och rättvisa i världen, Forum Syds förlag, 2007, 278 sidor, ISBN 978-91-89542-33-4.

kommer säkerligen att sträckläsas av såväl professorer som den intresserade allmänheten. Framför allt de två första delarna, om utvecklingsteorier och fattigdom, är föredömligt skrivna. Detta är inte en heltäckande grundbok såsom Bigsten (2003), utan kan nog mer ses som ett urval av teman. Man kan delvis ifrågasätta detta urval. Författaren hävdar i bokens inledning att interna faktorer är viktigare än externa när det gäller att förklara varför vissa länder haft så dålig utveckling. Ändå fokuserar sex av de sju kapitlen om speciella frågor på externa frågor och faktorer. Boken driver ingen sammanhängande tes, som exempelvis Collier (2007), och när man läst ut den har man lärt sig mycket, men vad är det viktigaste man lärt sig?

Boken i stort lider också av att den mestadels beskriver läget, men inte så mycket hur vi har hamnat där, eller vad som bör förändras. Å andra sidan beskrivs läget verkligen fördömligt. Texten är personligt skriven och de Vylder låter inte referenser tynga ner. Detta är i huvudsak positivt, man tror honom ändå. Men ibland blir det lite väl dåligt underbyggt. Detta gäller exempelvis globaliseringskapitlet som alltför mycket saknar empiri och har svepande formuleringar, särskilt stycket "Globaliseringens risker". Att facket försvagas är nog mycket troligt, men "i en alltmer globaliserad ekonomi ökar ... utslagningen. ... Det sociala kapitalet försvagas. Kriminaliteten breder ut sig, och internationaliseras" (s 136) sägs helt utan stöd och är inte alls okontroversiellt. Ökar utslagningen och kriminaliteten samtidigt som fattigdomen minskar? I diskussionen om förutsättningarna för internationell ekonomisk rättvisa är de Vylder mycket pessimistisk. Det talas om våra "barnbarns barnbarn", men han motiverar sin pessimism ganska svagt. Boken har en obalans mellan å ena sidan en mycket positiv beskrivning

av att fattigomen minskat i världen och folk fått det bättre, och å andra sidan att fokus läggs så mycket på (det som författaren ser som) problem i dagens globala ekonomi. Om allt är så dåligt, varför har fattigdomen minskat kraftigt de senaste årtiondena?

Ett par mindre observationer man gör vid läsningen kan nämnas. Kapitlet "Stat eller marknad" är mycket bra och man kan läsa det fristående som en komprimerad snabbkurs i utvecklingsökonomi, kanske tillsammans med det första kapitlet "Vad gjorde Sverige rikt?". På dess 22 sidor får man en utmärkt summering. Kapitlet om utrikeshandel ger en bra översikt av hur de internationella handelsavtalen fungerar och det nämns att olika aktörer framfört åsikter, men författaren gör ingen analys av vad de troliga effekterna av avtalen blir. *Economic Partnership Agreements (EPA)* som antagligen är de viktigaste handelsavtalen för de fattigaste länderna behandlas bara på en enda sida.

Att ge finanskriser ett eget kapitel är en prioritering som inte är självklar. Å andra sidan är detta något som ofta förekommer (åtminstone när första upplagan kom) i debatten. Flera frågor blir bara till hälften utredda. Att IMF räddar banker som lånat ut till projekt som fallerar bidrar till att riskfyllda lån sker och drabbar IMF (dvs skattebetalare i rika världen). Detta skapar instabilitet, men leder även till att det blir lättare att få lån. Man blir inte helt övertygad om att nackdelarna överväger. Vems ansvar är "den ostasiatiska traditionen med låg självfinansiering i företagen" (s 188)? Resonemangen i kapitlet är lite oklara. Det sista kapitlet om klimat- och miljöfrågor tar tyvärr i stort sätt inte alls upp hur de fattiga i världen kommer att påverkas, utan ger i stället en grundkurs i samhällsekonomisk analys.

Ett genusperspektiv förekommer på vissa ställen i boken, men analysen är

ofullständig. ”Vid en jämförelse mellan olika sociala indikatorer visar dessa att kvinnan endast i ett avseende – medellivslängd – tenderar att ha bättre värden än mannen” (s 75). Detta kan ifrågasättas om vi talar om sociala indikatorer för utfall (och alltså inte för möjligheter). Troligen är det i stället så att kvinnan tenderar att ha bättre värden vad avser exempelvis risken att drabbas av ett antal saker såsom: ett extremt fysiskt tungt och riskfyllt arbete, att tvingas ut i krig eller utsättas för grovt våld, tortyr eller fängelse, att bli socialt utslagen eller missbrukare, att leva ensam eller mista kontakten med sina barn. Medellivslängd kan sägas vara ett sätt att väga samman dessa områden där kvinnor har bättre värden med de områden där mannen har bättre värden, exempelvis inkomst och antal skolår.

de Vylders bok behövs och denna nya reviderade upplaga är mycket efterlängtd. Man skulle något tillspetsat kunna säga att en text om fattigdom och Afrikas framtidsutsikter bör vara skriven efter 2004, liksom en bok om USAs säkerhetspolitik bör vara skriven efter 2001. En av bokens stora förtjänster är att de stora händelserna de senaste åren, Kinafaktorn, global högkonjunktur som inkluderar Afrika, kraftigt höjda råvarupriser m m, får ett stort utrymme och återkommer på flera olika ställen. Det finns få alternativ för den som vill använda en svensk text i undervisning

om utvecklingsekonomi, och vad jag förstår inget alternativ om den ska ha hunnit få med den senaste utvecklingen. Bigsten (2003) är mer heltäckande och passar som huvudbok i grundläggande utvecklingsekonomi. de Vylders bok fyller en lite annan roll, den är lite mer av en artikelsamling. Ett par viktiga områden saknas, eller skyndas förbi: dels standardmodeller såsom Solow, Lewis och Harris-Todaro, dels ett fokus på interna förhållanden i fattiga länder, såsom frånvaro av *good governance*.

Avslutningsvis kan man säga att detta är en mycket välskriven och lätt-tillgänglig bok som ger stor plats åt utvecklingen de senaste 4–5 åren. de Vylder diskuterar tyvärr de interna faktorerna bakom tillväxtmisslyckanden för lite. Men allt som allt får boken ett högt betyg. Boken förmedlar baskunskaper inom utvecklingsekonomi fördömligt. Tack vare det mycket raka och otekniska språket passar den, eller åtminstone delar av den, väl in på litteraturlistorna på såväl universitet som i grundskolan, gymnasieskolan och studiecirkel.

Sven Tengstam

Doktorand i nationalekonomi
Göteborgs Universitet

REFERENSER

Bigsten, A (2003), *Utvecklingens ekonomi och politik*, Studentlitteratur, Lund.

Collier, P (2007), *The Bottom Billion*, Oxford University Press, New York.